

Ένας μικροσκοπικός δράκος στη Βόρεια Ελλάδα

Στον βυθό της θάλασσας του Στρατωνίου Χαλκιδικής ζει μια σπάνια αποικία ιππόκαμπων. Αυτή είναι η ιστορία τους.

✉ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΛΑΣΚΑΡΗ

ΞΕΡΕΙΣ ΟΤΙ:

- Ο ιππόκαμπος όταν φλερτάρει, όταν κρύβεται και όταν βρίσκεται σε ασυνήθιστες περιβαλλοντικές συνθήκες, αλλάζει χρώμα.
- Το κεφάλι του ιππόκαμπου είναι σχεδόν κάθετο στον κορμό του και καταλήγει σε σωληνοειδές ρύγχος, μικρό στόμα και μάτια που κινούνται ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, σαν του χαμαιλέοντα. Το κοσμεύει ένα μικρό «στέμμα», διαφορετικό σε κάθε ιππόκαμπο, που του εξασφαλίζει τη μοναδικότητά του, όπως το δικό μας δακτυλικό αποτύπωμα.
- Η κατανομή του άνω μέρους του σώματός του, που θυμίζει κάπως την κατανομή του αλόγου, εξηγεί το πρώτο συνθετικό («ίππος») της ονομασίας του και γι' αυτό είναι ευρέως γνωστός σαν αλογάκι της θάλασσας ή αλογατάκι. Το δεύτερο συνθετικό της λέξης («κάμπος») παραπέμπει στο μυθολογικό τέρας Κάμπη, ένα θηλυκό, μαύρο, φτερωτό τέρας που ο Κρόνος είχε τοποθετήσει στον Κάτω Κόσμο για να φυλάει τους Κύκλωπες και τους Εκατόγχειρες, και γι' αυτό ο ιππόκαμπος μεταφράζεται συχνά σαν θαλάσσιο τέρας. Η ετυμολογία της λέξης, πάντως, προέρχεται από το ρήμα «κάμπω» (που ερμηνεύεται ως λυγίζω, κυρτώνω ή στρέφω), το οποίο μπορεί να εξηγήσει τη συστρεφόμενη ουρά του ή το

κύρτωμα του λαιμού του.

- Στην Ελλάδα, ο Ιππόκαμπος ο βραχύρρυγχος (short-snouted), σύμφωνα με τη βάση δεδομένων της FishBase, συναντάται στη Θεσσαλονίκη, στον Θερμαϊκό Κόλπο, στον Μαραθώνα και στην Κω.
- Ο Hippocampus guttulatus (long-snouted), Ιππόκαμπος ο στικτός, σύμφωνα πάλι με τη FishBase, συναντάται στη Θεσσαλονίκη, στον Ευβοϊκό Κόλπο, στην Κω και στον Στρυμωνικό Κόλπο.
- Οι ιππόκαμποι κολυμπούν σε όρθια θέση, χαρακτηριστικό που επίσης δεν μοιράζονται οι στενοί συγγενείς τους, τα «ψάρια σωλήνες», που κολυμπούν σε οριζόντια θέση.
- Οι ιππόκαμποι δεν διαθέτουν σαγόνη, σπινελό ούτε δόντια. Το στομάχι τους είναι υποτυπώδες, γι' αυτό έχουν αναπτύξει έναν ειδικό μηχανισμό για τη λήψη της τροφής. Κάτω στο ρύγχος τους έχουν ένα όργανο σαν «σκανδάλη», το οποίο συστέλλεται απότομα, δημιουργεί υποπίεση κι έτσι «ρουφάει» με δύναμη την τροφή.
- Για τους περισσότερους ιππόκαμπους η

εποχή της αναπαραγωγής τους διαρκεί από τον Απρίλιο έως τον Οκτώβριο και κατά τη διάρκεια αυτών των μηνών φροντίζουν να βρουν το κατάλληλο ταίρι. Την πρώτη κίνηση μοιάζει να την κάνει ο αρσενικός, που όσο μεγαλύτερη κοιλίτσα έχει, τόσο πιο θελκτικός γίνεται στις κυρίες. Πρώτα, όμως, πρέπει να υπερνικήσει τους υπόλοιπους μνηστήρες. Εάν καταφέρει να περάσει όλες τις δοκιμασίες και να την κερδίσει, τότε φλερτάρουν για μερικές ημέρες αποκάλυπτα. Αλλάζουν χρώμα, κολυμπούν δίπλα δίπλα κρατώντας τις ουρές τους ή μοιράζονται το ίδιο φύκι μπλέκοντας τις ουρές τους και τα περυσία τους. Την περίοδο γνωριμίας διαδέχεται η σύφιξη των σχέσεων με μια ερωτοτροπία η οποία διαρκεί περίπου 8 ώρες. Κατά τη σύζευξη, το θηλυκό, με ένα σωληνίσκο, εισάγει τα αυγά του, 200-300, στον επωαστικό θύλακο του αρσενικού. Είναι, λοι-

Ο ιππόκαμπος, ιδιαίτερα δημοφιλής και αγαπητός, είναι ένας πραγματικός μικροσκοπικός δράκος που συγκαταλέγει μικρούς και μεγάλους. Ωστόσο, βρίσκεται στην Κόκκινη Λίστα του International Union for Conservation of Nature (IUCN) για τα Απειλούμενα Είδη. Από το 1996 είχε ενταχθεί στα «τρωτά» είδη και από το 2003 έως σήμερα συμπεριλαμβάνεται στα είδη που δεν έχουν επαρκώς καταγραφεί.

Με αυτά τα δεδομένα, φανταστείτε την έκπληξη μιας ομάδας έμπειρων δυτών που ανακάλυψε στο Στρατώνι Χαλκιδικής έναν πυρήνα ιππόκαμπων να βρίσκονται συγκεντρωμένοι σε μια μικρή θαλάσσια περιοχή.

«Από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου στη θάλασσα, μια φορά είχα συναντήσει έναν ιππόκαμπο κι αυτό όταν ήμουν πολύ μικρός. Το θυμάμαι ακόμα όμως. Μου είχε κάνει μεγάλη εντύπωση. Πέρασαν πάνω από 25 χρόνια για να τους συναντήσω ξανά, τον Νοέμβριο του 2007, σε βάθος 10 μέτρων στην παραλία του Στρατωνίου στη Χαλκιδική» λέει ο Βασίλης Μεντόγιαννης, επαγγελματίας δύτης, μέλος της UFR Team, που δραστηριοποιείται εδώ και 20 χρόνια στον χώρο της τεχνικής κατάδυσης.

Από ένα τυχαίο, λοιπόν, γεγονός ξεκίνησε μια δυνατή σχέση που εξακολουθεί να αντέχει. Το 2007 μια μικρή στην αρχή παρέα ανθρώπων ξεκίνησε με αυξανόμενη συχνότητα να παρακολουθεί τους ιππόκαμπους που ζουν στο Στρατώνι. Από την αρχή ένα ερώτημα τους απασχολούσε: γιατί μόνο εκεί; Και μάλιστα μόνο εκεί να συναντάται και το ιδιαίτερα σπάνιο γεγονός και τα δύο είδη ιππόκαμπων που υπάρχουν στην Ελλάδα, Hippocampus

πόν, το αρσενικό και όχι το θηλυκό που θα φέρει στο σώμα του τα γονιμοποιημένα αυγά.

Η γονιμοποίηση των αυγών δεν γίνεται μέσα στον επωαστικό θύλακο αλλά πριν μπουν σε αυτόν, όταν το αρσενικό εκσπερματώσει στο νερό, κάτι που εξηγεί και τον κίνδυνο στη διαδικασία της γονιμοποίησης λόγω της μόλυνσης της θάλασσας.

Καθ' όλη τη διάρκεια της εγκυμοσύνης η μέλουσα μητέρα επισκέπτεται τον εγκυμονούοντα κάθε μέρα, για περίπου 6 λεπτά, αναβιώνοντας την περίοδο του έρωτά τους, τότε που ήταν ελεύθεροι και χόρευαν για ώρες. Αλλάζουν χρώματα, στροβιλίζονται αργά γύρω από κάποιο φύκι και κρατούνται με τις ουρές τους. Έπειτα εκείνη φεύγει κι εκείνος ξαναγυρνά στο μονότονο ναυαγικό ρούφηγμα της τροφής του, μέχρι το άλλο πρωί, που θα ανταμώσουν πάλι.

Μετά από δύο με τέσσερις εβδομάδες που διαρκεί συνήθως η εγκυμοσύνη, το αρσενικό συστρέφεται, σαν να καταλαμβάνεται από ωδίνες τοκετού, και αποβάλλει τα νεογνά, μικρά καλοσχηματισμένα ιπποκαμπάκια, τα οποία είναι αμέσως ικανά να ζήσουν μόνα τους. Όπως συμβαίνει με σχεδόν όλα τα είδη ψαριών, οι δεσμοί τους με την οικογένεια αποκόπτονται αμέσως μετά τη γέννησή τους.

hippocampus και Hippocampus guttulatus, να συνυπάρχουν.

«Από τότε, λοιπόν, παρακολουθούμε συστηματικά τους ιππόκαμπους, κάνοντας έρευνες, μετρήσεις και δημοσιεύσεις στον Τύπο. Αποτέλεσμα της πολυετούς προσπάθειας για την ανάδειξη αυτού του καταπληκτικού φαινομένου ήταν η ίδρυση ενός ινστιτούτου ενάλιων ερευνών ειδικά για τον ιππόκαμπο» λέει ο Βασίλης Μεντόγιαννης.

Το Ιππόκαμπος Ενάλιο Ινστιτούτο είναι μία αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με κυρίαρχο αντικείμενο τη μελέτη και την προστασία του ιππόκαμπου. Το ινστιτούτο δημιουργήθηκε από τους ίδιους τους ανθρώπους που με τόσο πάθος για τόσα έτη έκαναν όλη αυτή την προσπάθεια, κληροδοτώντας τα αποτελέσματά της σε αυτό. «Και εξακολουθεί να αναπνέει χάρη στη βοήθεια του Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ), ο οποίος παρέχει οικονομική στήριξη, την Obrela Security Industries, η οποία χρηματοδοτεί, σε συνεργασία με το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ), τη σχεδίαση και την κατασκευή ενός πρωτότυπου συστήματος παρακολούθησης και εποπτείας των ιππόκαμπων, τη μεταλλευτική εταιρεία Hellas Gold, η οποία χρηματοδότησε το 1ο Διεθνές Σχολείο Έρευνας Ενάλιας Βιολογίας, την εταιρεία εμπορίας εξοπλισμού τεχνολογίας eGalaxy, η οποία παρείχε τηλεπικοινωνιακό υλικό. Τέλος, πολύ σημαντική ήταν και είναι η στήριξη που λαμβάνουμε από ανθρώπους κυρίως από την κοινότητα του Στρατωνίου, οι οποίοι καταβάλλουν μεγάλη προσπάθεια για να βοηθήσουν και

να διευκολύνουν το ινστιτούτο στο έργο του» σημειώνει ο κ. Μεντόγιαννης.

Στο πλαίσιο του ινστιτούτου έχει δημιουργηθεί ένα πάρκο με διάφορες «φωλιές» για τους ιππόκαμπους, χρησιμοποιώντας ποικιλία υλικών. Και δεν έμειναν εκεί. «Τον Μάιο του 2017 αποφασίσαμε να τοποθετήσουμε κατασκευές και τεχνητά ενδιαιτήματα και σε ένα δεύτερο σημείο στο παράλιο Στρατώνι, σχεδόν μπροστά από το παραθαλάσσιο μπαρ Paraty. Σ' εκείνη την περιοχή εντοπίστηκαν τα περισσότερα άτομα ιππόκαμπων (πύκνωση), από τις διατομές (transects) που είχαμε κάνει το 2016, καθώς εκεί έχουμε εντοπίσει κι ένα μικρό λιβάδι Ποσειδωνίας» περιγράφει ο κ. Μεντόγιαννης.

Τον περασμένο Μάιο διεπιστημονική ομάδα μελέ-

τησε τον Ιππόκαμπο Στρατωνίου με τη συνεργασία του διεθνούς οργανισμού προστασίας του ιππόκαμπου Project Seahorse, του i-Seahorse, του Πανεπιστημίου της Πορτογαλίας και φυσικά της ελληνικής ομάδας. Την ίδια στιγμή η Σχολή Ναυπηγών Μηχανολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ θα δοκιμάσει το πρωτότυπο (υποβρύχιο) σύστημα οπτικής παρακολούθησης (monitoring) των ιππόκαμπων αλλά και άλλων οργανισμών, με μόνιμη καταγραφή εικόνας και βίντεο με δυνατότητα ρύθμισης της συχνότητας δειγματοληψίας, αλλά και με σύστημα οπτικής αναγνώρισης του είδους.

Μάθετε περισσότερα για τους αγαπημένους ιππόκαμπους και το έργο του ινστιτούτου στο www.hippocampus-institute.org.